

ШУМАДИНКА,

ЛИСТЪ ЗА

КНЪИЖЕВНОСТЬ, ЗАБАВУ И НОВОСТИ.

Уредникъ и издатель Любомиръ П. Ненадовићъ.

ТЕЧ. IV.

Овај листъ излази вторникомъ и петкомъ. Цѣна му е за три мѣсеца 4 цванцика.

№ 85.

МОЛИТВА ИДОЛОПОКЛОНИКА.

Има еданъ олтаръ мали,
Кога съ неба самъ богъ створи;

Кандило се ту непали,
Предъ нѣмъ вѣрно срце гори.

Белъ е олтаръ као мермеръ,
Одъ мермера али нѣ;

Невиде га сваке очи,
Завѣса га танка крѣ.

Нѣ створенъ онъ одъ землѣ,
Нитъ отесанъ одъ дрвећа;

Нѣ зиданъ одъ камена,
Нитъ е сплетенъ онъ одъ цвећа.

Предъ олтаромъ тымъ чудеснымъ,
Крестъ маленый еданъ стои;

Предъ нѣмъ неко гласомъ яснымъ,
Свое нѣжне пѣснѣ понъ:

„То е само оно мѣсто,
Гдѣ клечали я найволимъ,

То е мѣсто оно свето,
Гдѣ се моме богу молимъ.

Са еклопльнимъ ахъ рукама,
Мое тужно срце крѣмъ;

И данъ и ношь у мукама,
Само горке сузе лѣмъ.

Християнинъ я самъ правый,
Ербо любавъ са мнома влада;

Сбогъ маленогъ тога креста,
Моя душа горко страда.

Нетражимъ ти боже више,
И немой ми више дати;

Нег' до гроба да смемъ само,
Я крестъ овај целивати.

Спасеніе душе мое,
Спасеніе срца мога;

Све у томе кресту стое,
Ахъ за мене несрећнога.

На олтару гдѣ крестъ стои,
Светиня е то найвећа;

Ко с' додирне креста тога,
Тай се само рай сећа.

Удостой ме боже сильный,
Райску сладость уживати;

Удостой ме да крестъ мили
Могу кадъ годъ целивати.“

У Помпей 1851. год.

АТИЛА У ТРИЕСТУ.

(продужено.)

Дубока румень покрѣ Атилино лице.

„Девойко! — не лоти ме далъ! я те любимъ — то е истина; алъ я могу исто тако ватрено и да мрзимъ као што и любимъ!“

„Мрзити можешъ? мрзити? — О, Атила, тако ти богова, мрзи на ме! мрзи изъ дубльине срца твога! Я ћу те за то благосилати; еръ вѣруй ми, мрзость е твојој души приличнѣ него любовь! Мрзость болъ и слађе звечи изъ уста твои него любовь! Проклетства излазе изъ твои уста умилнѣ, него речи любви!“

Севаюћий погледъ падне изъ очію кралѣвы на девойку. „Ты зацело знаишь, упорна гиздавко, да си врло лепа, иначе не бы се ты усудила мени тако говорити!“

„О, та то и есте узрокъ бѣда мои!“ одговори Аманда горко, „што самъ и предъ твоимъ очима лепа! да нисамъ, я бы садъ срећна была и усрећавала бы. Па заръ да те ипакъ любити морамъ! Тебе, кои си ми све узео, што ми е мило и драго было? — Та ни твой погледъ немогу да сносимъ, а да те у момъ срдцу, у души мојој непроклиньмъ. Ако ме любишь, као што кажешъ, ако е твоє каменно срдце ма комъ чувству отворено — о то ми испуни ту прву и последню молбу: удали се, и неизлази са твоимъ мрскимъ лицемъ никадъ више предъ очи мое; ако пакъ то нећешъ а ты ме уби! уби ме, пакъ ћу те умирући благосилати; еръ видишь какве паклене мукѣ присуствіе ми твоє причинява. твоє су альине крвлю попрекане! крвлю отца и брата мога!“

Атилине очи засветле исподъ густы обрва и трепавица, као каквогъ лафа погледъ иза дбуна у пустини: „Па ипакъ ћешъ ме любити! Я ти се заклинѣмъ!“

„Варашъ се“ одговори рѣшительно Аманда. „Нисамъ я твоя робиня; еръ я умемъ умрети! Учини да у сувомъ

песку цвеће процвета, измами пламенъ изъ тврде стѣне, пакъ ђу ти онда веровати; ал' любовь силомъ изтерати, мене приморати да те любимъ, тебе, свирѣпогъ и развратногъ тирана? — о, мани се! зна Аманда умрети!

Кадъ Атила девојку ову види, слабу, безъ икакве моћи, кадъ онај стра примѣти, кои іој се на лицу появи, и кадъ при свемъ томъ онако е лепу види, изчезне одъ њедномъ сва дивљина и гнѣвъ изъ душе њгове, и њѣжна чувства ступе, на место њново —, онъ се не усуди ближе іој ступити, већъ стане, и умилно е погледавши рекне: „Девојко! кадъ бы ме само любила, ты бы ме пресрећнимъ учинити могла! Та заръ нема никакве важности кодъ тебе Атилина любовь? видишь: по света самъ я задобио на мачу моме. Европа дрѣће, кадъ я ногомъ треснемъ — видишь, то ти по света предъ ноге полажемъ, ал' ме само люби за то! Сви ме се боје; а ты ме смешъ любити!

Аманда неодговори ништа, већъ е непрестано плакала. „О Хилдериче!“ уздишући рекне, и покріе лице свое рукама.

Она се дигне, њнѣз погледъ падне на Атилу, и сва се стресе и претрне, кадъ ватрено лице њгово угледа. Съ неописанимъ страомъ обгрли ноге Атилине и загушљивимъ гласомъ проговори: „Атила! Атила! — поштеди ме!“ — Но кадъ види да онъ не престае ђутати, и зажаренимъ е очима своимъ пробадати, онда викне тужно: „Хилдериче! гди си ты?“ и покріе лице свое.

Атила се сagne, узме е у наручія и притисне е на прси свое — но са прекоприродномъ снагомъ очаяня одтргне се она одъ њга, и врисне да се на далеко чути могло. Погледъ іој дивљачно по соби прелети и на отвореномъ се прозору заустави — ужасно іој задркѣу устне — скочи къ прозору — бацы еданъ погледъ на висину небесну и — истога тренутка лежало е њно мртвотѣло раздрузгано на калдрми, предъ палатомъ Атилиномъ.

Атила е као окаменѣнъ стаяо на прозору, и гледао за њомъ.

Но Хилдерихъ, когъ е затворъ, као што смо споменули, налазио се управо подъ ономъ собомъ Атилиномъ, у којој се тай догађай случіо, онај е ужасный врисакъ несрећне девојке чуо быо, и почемъ му затворъ не якъ быо, врата е изтргао, са страшномъ е снагомъ стражаре, кои су га хѣли зауставити потуко, и са крвавимъ очима, разбарушеномъ косомъ као бесомучанъ у собу е Атилину улетіо.

„Атила!“ ужасно повиче Хилдерихъ, счепавши Атилу за рамена, „Атила! говори, гди е Аманда?“

У место свакогъ одговора, покаже збуиный Атила прстомъ отворенъ прозоръ. Громовномъ брзиномъ сети се Хилдерихъ шта се догодило, и скочи къ прозору, и зацело бы се и онъ крозъ истый стропоштао, да га не Атила іошть у згодно време ухватио и натрагъ га повукао, рекавши: „Шта ѣнешъ то несрећниче?! заръ іошть едно убиство?“

Жалостный младіѣз овај стропошта се на патосъ предъ Атилу, устне су му грчевито дрхтали, онъ пре-

тисне обема рукама груди свое, тежко е дисао, а очи су му се као у умирућегъ валяле по свомъ мѣсту. Хѣо е говорити, ал' не могао — но притисне рукама свое ладно чело и ућути. — Напоследку њгова туга нађе путь свой у сузама, и Хилдерихъ почне плакати, плакати горко и грозно, вичући срцецапающимъ гласомъ. „Атила! погледай! погледай овамо! ове сузе збогъ тебе теку!“

Кадъ Атила види да овај младіѣз юнакъ плаче, онај, кои е у боєвима, непријатељ као сноплѣ око себе свальивао, онда дубока жалость у души му се появи, и срце му буде тихо и благо, као пролећна ноћъ, кадъ е месець осія; онъ ступи къ младіѣзу, узме га за руку, и проговори ватренимъ но тужнимъ гласомъ: „Хилдериче! Она е већъ мртва оставимо е некъ мирно почива, и заборавимо све што се догодило! Хилдериче! дођи къ себи! буди мужъ! буди храбаръ у туги, као и у рату!“

Силно засветле очи младіѣве. „О я бы теби показао да самъ мужъ, и да самъ храбаръ, кадъ бы само мачъ имао!“

Безъ да се тымъ рѣчма уврећенъ нађе и да се разсрди, продужи Атила њжно далѣ: „Нисамъ я выше твой непријатељ, опраштамъ ти бѣгство твоє, и пріятельство ти мое подносимъ!“

Хилдерихъ погледи на краля са чуднимъ некимъ погледомъ, у комъ е гнѣвъ и бѣснило изражено было, ал' неодговори ништа.

„Хилдериче! Атила моли те за твоє пріятельство!“ дода Атила, и пружи му руку.

„О црный злодѣю! повиче Хилдерихъ, одтури му руку и юрне напољъ.

„Што годъ пре могу морамъ одъ овогъ места удалити се!“ рекне Атила самъ у себи и ступи къ прозору.

Несрећный младіѣз клечао е на улуцы кодъ њгове раздрузгане невѣсте. Она е лежала на калдрми, крвава, разбіена, съ модримъ лицемъ; њне лепе вितिце быле су крвљу и прашиномъ улеплѣне. Хилдерихъ узме њну ладну, белу руку, коя іој е іошть єдина неповрећена остала, и трудіо се своимъ топчимъ полюбцима свога іој живота удисати. Но она е остала мртва и ладна, нити е њговоу тугу и полюбце осећала.

Затымъ е узме у наручіе и однесе къ обали морской. „Почивай тихо кодъ твои милій!“ проговори іој ецаюћи, полюби е іошть єдномъ у белу њну руку, па онда е тихо у море спусти, као мати свое мало дете у колевку. Затымъ дигне руке свое к' небу и повиче: „Богови! я вамъ благодаримъ, еръ іошть снаге у себи осећамъ.“ затымъ погледа у свое одѣло — оно е было крвљу любезне му Аманде орошено — и рукомъ на крвава мѣста ударяюћи дода: „Вы сте ми опоминячи, кои ме на освету подстрекавате!“

Брзо некудъ одтрчи. — —

Атила е пакъ іошть єднако на прозору стаяо, и у пространу ширину морску гладао. „О я самъ знао“ проговори Атила жалостиво самъ у себи: „Я живѣмъ само проклетство на овомъ свету!“

Наскоро затимъ ступи Одинъ унутра и рекше: „Господару! опрости; садъ е башъ дошо вѣстникъ войводе Луидолфа, кои явля, да су четници нѣгови ухватили едну трупу бегаяюћий Галиянаца, па зато васъ пита, шта ће съ нѣима чинити?“

„Све ѿ побите! Люди су несрећна створена!“ заповѣди Атила бесно, и бацы се на простирку.

VI.

Наступи ноћъ, ноћъ бурна и ужасна. Густа магла лежала е на мору, на поляма и развалинама Триеста, и мртва тишина владала е по густой тами; Море е ћутало, ни еданъ таласићъ ни се дизао ни брчкао. Море е заседно са тамномъ ноћи тужио. Звезде су избегавале светъ, а месецъ се крѣо за црне облаке; као да се страшио земно лице погледати.

Као што е природа была тамна, тужна и страшна, таква е и внутреность Атилина была, кои е на прозору седіо. Сматраюћи онъ крозь отворенъ прозоръ тамну ноћъ, изиђе му нѣгова прошлостъ предъ очи. Сни младости нѣгове были су кратки. Дивлѣ дете Атила, брзо постане младићъ — мужъ! Како младића, тако и мужа Атиле была су дѣла крвава, пуста, проклетствомъ претоварена. Онъ ниє ништа имао, кое му се миљило, осимъ самогъ себе. Што е любіо, то е нѣгова дивля душа сама удавила, као олай лафъ, кои е неко псетанце, кое е волео, своимъ заглаемъ удавіо.

Самъ е стаяо у пространомъ свету. Нѣму се учини, као да се изъ мора подигне тѣло Амандино, и као да е рукомъ на небо му показивало. „Наши свештеници кажу,“ проговори Атила самъ къ себи, „да богови надъ людима лебде. Ако е то тако, зашто ме они не предупредѣ, да силу, кою притяжавамъ неупотреблюемъ на зло? — Гди су вамъ, о богови! ваши громови были, да оно уклоните што самъ я мало пре учиніо? Ёсу ли они любећи се младенцы грѣшни были, то сте мене вальда за осветителя нѣновы грѣха одредили? — Ёсу ли невини были? — Ако е то, зашто сте допустили да онако пропадну? — Тешко ономъ! кои е великоможанъ! ерь е тешко свою моћъ како треба употребити!“ — Затимъ се Атила опетъ удуби у мисли.

На еданпуть презше. Учини му се као да неку звуку оружія предъ вратима чує, неко тихо мрмлянѣ млого гласова, и топотъ ногу; онъ се окрене къ вратима, и наслонѣнъ на свой мачъ, чекао е шта ће бити.

Нека тешка лупа и стенианѣ, као одъ паданя убіены, допре му до ушию, врата се брзо отворе и унутра улетѣ Хилдерихъ са севаюћимъ очима, и пламенимъ лицемъ, съ мачемъ голимъ у рукама улетѣ унутра; за нѣимъ е ишло више незадовольни четовоћа, съ голимъ мачемъ у рукама, кое е Хилдерихъ на убиство Атиле подпало.

Изванъ себе одъ туге и освете, скочи Хилдерихъ къ Атили и потегне га своимъ краткимъ мачемъ у прси, и осталы бунтовника мачевѣ засеваю се надъ Атилиномъ главомъ. Мачъ Хилдериховъ прободѣ кожу биволску на Атилиномъ грудма, но застави се на панцыру, когъ е краль

подъ одѣломъ носіо. Еданъ одъ мачева бунтовнички окрзне га мало по левой мишици, и нешто се мало крви появи крозь просечено одѣло Атилино. Но брзо потегне Атила свой широкій мачъ и после неколико удараца уступѣ бунтовници патрагъ.

Затимъ се Хунскій овай краль наслони равнодушно на свой мачъ и гледао е презрително на усплаирене бунтовнике; затимъ се окрене Хилдериху и проговори милостивимъ гласомъ, кои младићу у внутреность душе нѣгове продре! „Заръ обѣшь да ме убієшь, Хилдериче?“

Уништень, изпусти младићъ свой мачъ, и покрѣлице рукама.

Затимъ се Атила окрене Хунима, и громовитимъ гласомъ и севаюћимъ очима повикне да су сви задргтали, и као мртви побледили: бѣдни пси! ядни мекушци и страшльиви пси! вашегъ сте краля хтѣли убити? хтѣли сте бичъ божій са света уклонити? Духъ освете уништи-ти? — крвлю ѣте вашомъ то платити!“ И при тимъ рѣчма дигне свой мачъ.

(край слѣдує)

ЗАЧИНЦИ.

Ко истину говори, неможе нигдѣ спокойно живити
Оно што те нежеже, немой да дувашь.

Вода коя е тия, она е дубока.

Правда често болує ал неумире.

У малой води ватаю се сладке рибе.

Гдѣ су найбільи виногради, онде се найгоре вино піє.

Оно е вино само добро, кое е тако яко да може човека низъ степенѣ скотрляти.

Ракія ниє луда, али е мати млоге лудости.

Мудромъ човеку неможе иманѣ изгорети.

Кодъ млоге мудрости, мора се и по една лудорія наћи.

Една половина света, изсмеява другу половину.

ЗАГОНЕТКЕ.

Кое овце выше еду: беле или црне.

Ко ме има хвали ме, ко ме прими непознає ме, ко ме позна неће ме.

Я се раѣмамъ одъ едногъ животногъ, а нисамъ живо; али опетъ целомъ свету могу одговорити.

МРВИЦЕ.

— Поведу цыганина да обесе. Овай уздаюћи се у брзину свою непростано е вребао прилику, како бы се одъ страже извући могао. Напоследку и то башъ близу вешала испадне му желя за рукомъ, те се одъ страже измакне и у светину, коя се у великой множини да позорію томъ присудствує слегла была, юрне. Кое ова ветина узмицаюћи се на страну, кое лаке ноге нѣгове.

подпомогну га, те за кратко време подалеко утешне. Убежано своје сусретне још неколицину људи, кои су се журили да што пре на место погубљена дођу, и запита их: Ако богда, браћо! — Та да видимо, како ће цыганина да обесе. — Бадава идете, нема тамо без мене ништа, ладнокрвно имь одговори.

СТРАНЕ НОВОСТИ.

— Повелитељ енглеске војске у Криму генералъ Сампсонъ позванъ е у Лондонъ, а на његово место опредѣленъ е генералъ Кондрингтонъ.

— Изъ Петербурга едно писмо јавља: да е князь Горчаковъ представио цару како е тежко Кримъ одржати, и молио за упутствие, да ли савъ Кримъ са свимъ оставити, или ће се у какву велику битку упустити. На кое царъ е послао одма два искусна генерала у Кримъ, да се о свему добро извѣсте, и да му точно извѣстие поднесу. И потомъ одъ тога ће извѣстия зависити судбина Крима. То исто писмо доноси да е царъ у Николаеву ногу угануо.

— Изъ Париза пишу; неће ништа чудновато бити, ако између Енглеске и Америке до рата дође, коме се Енглеска безъ никаквогъ стра' приближуе. То неспоразуміе између Енглеске и Америке отуда е изашло, што су Енглези најмљубији (врубјући) и у Америки војнике за војску у Криму, преступили неке американске уведене наредбе и обичае; за кое правителство американско изъ Вашингтона писало е енглескомъ правителству едно врло опорно писмо, на кое Енглеска, место одговора послала е одма три линијне лађе у Кубу.

— У Паризу све више и више осећа се оскудостъ у рани. Прилепљене по улицама депеше: да е Кинбурнъ пао, немогу да утоле гладъ. Правителство чини еднako наредбе те се рана изъ Америке и изъ Шпаніе купуе и доноси. Исто тако многа рана изъ подунавски княжества стигла е у Марзель. Царъ Наполеонъ питао е Морниа, како би се могло тој нужди помоћи, кои му е на то казао, да само едно средство има, а то е да се ратъ што пре сврши. На кое царъ казао е да и онъ жели да се ратъ што пре сврши; и да се нада да ратъ неће дуго трајати.

— На гвозденомъ путу између Лиона и Париза 9. Окт. догодила се велика несрећа. Двој кола срела су се ноћу и тако јакo ударила една друга, да е све изломљено било. 16. путника остало е на месту мртви, а многи други били су теже или лакше ранѣни.

— 5. Окт. у средъ Лондона увукли су се крадљивци у едну цркву, и покрали новце и сребрне ствари.

— Саюзничка сва извѣстия о освоеномъ Кинбурна не слажу се са свимъ међу собомъ. Извѣстие адмирала францускогъ каже да е у Кинбурну било само 1300 Руса, и да е само 45 Руса погинуло. — Друго едно извѣстие изъ Одесе вели; да су Руси Очаковъ сами разорили и оставили га са свимъ, и да се ништа незна на комъ су се месту саюзници извезли. —

— Царъ Александеръ пошто е самъ собомъ наредіо како ће се у Николаеву утврђена подизати, отишао е у Елизабетградъ, а Константинъ отишао е у Москву по неке ракетле съ којима се лађе спалиоу.

— Белгиске новине пишу: да саюзници руску војску све више и више са своју страна стешњавају; и по томе Горчакову предстои една очајателна битка, тымъ опаснија што ће се морати на све стране борити, ербо ће са своју страна бити нападнутъ, и за кратко време, неће му бити могуће изъ Крима изаћи. Саюзници немисле сада Николаевъ или Херзонъ напасти. Они су о својимъ Кинбурнъ само за то, што желе онде да свој логоръ наместе, и оданде да управљају своје војванъ у Криму и у Бесарабији. Енглези највећма желе да се на Николаевъ удари, ербони су ради да и ту новоподизају се руску флоту упропасте.

— У Паризу се ради о устројенију едного новогъ корпуса одъ 100.000 војника подъ командомъ Канробера. Кажу да ће се та војска текъ на пролеће на некомъ новомъ бојномъ пољу почети тући.

— Изъ Париза одъ 9. т. м. јавља: да су Грци опетъ покварили калосмеросъ са западнимъ силама; и да конзули њиови неће ништа да послују са новимъ министрима. Западне силе већ намѣравају неколико војны лађа да пошлю у грчко море. Грци непрестано јошће еднako многе Енглезе и Французе убијају ноћу по Аттини.

— Царъ Наполеонъ наредіо е да се у Криму о његовомъ приватномъ трошку подигне театоръ, у комъ ће се војницима за веселъ и забаву најлепше француске комедије представљати.

— Польска легія, која е у Шумли на ратуњ Турске, подъ командомъ Замойскогъ устроена, — све се већма умлажава; и већ има иј у тој легіи 3 хиљ. коњаника осимъ артиљерије и пѣшака. Они се зову: султанови козаці.

— Изъ Карса нема никаквы новости. — Саюзници опљѣнили су у Таману све руске магацин, гдѣ су много рана и војны потреба нашли.

— Одъ 10. Окт. пишу изъ Париза: да се Неапль толико замѣрио западнимъ силама, да е већ францускѣ конзуль натрагъ позвањ.

— Последни вѣсти съ бојногъ поља недоносе ништа важногъ. У Криму и саюзници и Руси спремају се за велике догађае, кои ће се предузети пре него што зимно доба наступи. Саюзници са више страна удари ће на Кримъ, исто тако и Русима ће доћи одбрана са више страна. Изъ Карса јављаю: да Муравиевъ продужава своју обсаду. Тамо свакиј данъ Омеръ-пашу очекују. Турска војска јошће непростано иде у Азию, на енглескимъ лађама, гдѣ ће главну команду предузети Омер-паша.

— У аустрискомъ царству има: 6398 љкара, 18788 бабѣ и 2159 апотека.

Одгонетка у пр. бр. Мысао.

Течай новаца; среб. 112; дук. 5 ф. 16 фр. банке.

ШУМАДИЈКА,

ЛИСТЪ ЗА

КЊИЖЕВНОСТЪ, ЗАБАВУ И НОВОСТИ.

Учредникъ и издатель Любомиръ Н. Ненадовићъ.

ТЕЧ. IV.

Овај листъ излази вторникомъ и петкомъ. Цѣна му е за три мѣсеца 4 цванцика.

№ 36.

АТИЛА У ТРИЕСТУ.

(крај)

Сви бунтовници одъ еданпуть, охрабрани својомъ множиномъ дигну свое мачеве, и спреме се на обрау и борбу.

„Оружь доле!“ продере се Атила и погледа ѿ тако, да су ѿ ѿмъ колена клецала; ерѣ онъ е быо ужасанъ у свомъ гнѣву, и нѣговъ севаюћий погледъ морао е и саме лафове укочавати. „Шта стоите? повинуйте се! Атила заповѣда! мачеве доле!“

Дрѣтећи, уништени моћу гласа краля свога, положили сви побунѣни Хуни мачеве свое къ ногама Атилинимъ.

„Како дрѣћу бабе!“ повиче Атила, презрительно се смешећи. „Вальда сте се надали наћи ме спаваюћа, пакъ сте ме хтели мучки заклати, као пси спаваюћегъ лафа! Срамне, подмукле издаице!“ — И одѣданпуть осети онъ некій малый боолъ на левой руцы својой, и видивши крвь свою на хальнини громовитамъ се продере гласомъ: „шта? Я самъ крвавъ? ранили сте ме зарѣ? крвь сте мою пролили? крвь краля вашегъ? Атилину крвь? — Говорите, кои е быо тай несретникъ? кои е быо, што е крвь Атилину пролио?“

Колена су клецала подъ Хунима, но ни еданъ ни е хтѣо за кривца издати.

„Ћутите?“ продужи Атила, „нећете да одговарате? Одъ кадъ сте заборавили повиновати се, кадъ Атила заповѣда? тешко вама! — то ћете сви умрети!“

„Милость краљу!“ повиче еданъ и баци се предъ Атилу на колена.

„Дакле ты си се усудио руку на твогъ краля дѣћи?“ Продере се Атила пеномъ обасуть одъ бѣснила, и за тиль часъ лежала е глава кривца предъ ногама нѣговимъ.

Грозећи се и дрѣтећи стаяли су остали, докъ имъ е Атила, наслонивши се на свой мачъ говоріо: „Дакле сте ме хтѣли убити! вы сте мислили, да ћете моћи съ еднимъ ударомъ мача, оногъ мужа убити, предъ когъ погледима цѣо се светъ тресе, и когъ ударъ ноге Европу изъ цѣне дочке покреће? — да заувиѣчу я васъ, како Атила издайнике казни!“

Затимъ приђе къ вратима и погледа напољ: „моє страже побієне? О несрећници! — Одине!“ повиче по томъ, и овај дође. „Иди па ми зови моє войнике!“

„Стой краљу!“ повиче Хилдерихъ, пробудивши се изъ свое забуне, „самъ самъ я кривъ, ерѣ я самъ ѿ на то навео. Мене уби, а нѣи пусти!“

Безъ да е на то назіо одговори Атила: „нема милости! све ћу опростити, алъ за издаю не! ако су имали узрока самномъ незадовольни быти, то су ми требали у очи казати, па ако бы ми по воља было, я бы предругоачіо и поправіо. Алъ поћу у помрчини мучки ме напасти — о, та оћу да вамъ покажемъ, како се издайство казни! брзо!“ повиче онъ на дошавше войнике. „Скините овимъ издайницима, кои су вашегъ краля убити хтѣли, главе са рамена!“

Хуни се сви удале, но Хилдерихъ остане.

„Но, ты зарѣ неидешъ?“ проговори краљ, погледавши младићу оштро у очи.

„Я признаемъ,“ одговори Хилдерихъ спокойно, „да самъ те убити хтѣо, уби дакле и ты мене, алъ немой да ти да ме робови твои убію!“

„Зарѣ то незаслужуєшь? ниси ли ме хтѣо изненадно убити?“

„Ты си Аманду убіо. Па ни хиляду човечій живота нису у станіо то загладити!“

У Атилинимъ очима засія се нѣжна светлость; неко време поћути, затимъ ступи предъ младића и узме га за руку, па проговори нѣжно: „зарѣ ми то неможешъ опростити?“

Хилдерихъ ступи натрагъ и покривши лице рукама, одговори плачући: „Наймилегъ си ме на свету лишіо, краљу!“

„Па зарѣ мислишь да я немогу оно надокнадити чега самъ те лишіо?“ запита краљ некимъ особитимъ гласомъ, затимъ се сagne, дигне ножъ Хилдериховъ са земль и пружи му га рекавши: „Гледай!“ затимъ отвори свою хальину на грудима, „оћу да ти мојомъ крвлю, моимъ животомъ платимъ! Удри! Я се ни померити съ места нећу: лафъ се своевольно смрти подлаже! затежешъ се? Та я самъ ти Аманду убіо, па могу ли ти е скуплъ платити, него мојомъ крвлю?“

Младићъ измане ножемъ и приближи му се.

„Но, шта се предомишляшь? да се небоишь да ћу се бранити?“ — одпаше кајасъ, и бацы свой мачъ далеко одъ себе. — „Ево, садъ самъ обезоружанъ! — я самъ ти срећу разрушио! — освети се!“

Хилдерихъ погледа чудновато у краля — бацы ножъ — и стропошта му се предъ ноге, счепана га грчевито за руку и повиче: „О да само ню ниси убио!“

Атила га дигне и притисне га чувствително на свое груди. „Заборави на прошлостъ — смртъ е све изравнала. Буди ми пријатељ, као што си ми и пре био! — Заръ ми неможешъ више пријатељ бити? гледай! я те молимъ за то! Атила те моли за пријатељство! тако ми богова! то е првйи путъ у момъ животу, да я молимъ!“

Младићъ е гледао преда-се ћутећи.

„Ты ћутишь? Заръ да Атила узалудъ моли? — дай ми твою руку за знакъ пријатељства!“

Хилдерихъ е непрестано ћутао.

Атила се непримѣтно стресе. „Дакле немамъ я више ни єдногъ пријателя на земљи? — Иди! Ты си слободанъ!“

Съ тымъ се окрене, и ступи къ прозору; а Хилдерихъ изтрчи на полъ. — Краљ Атила гледао е предъ собомъ пучину морску. Нѣгова е внутреностъ тужна была — нѣ ништа друго осећао осимъ проклетство, коему е на души лежало.

Садъ се укаже Хилдерихъ на обали морской. — Добро е знао Атила, шта е тогъ несрећногъ младића тамо привлачило; ал' нѣ се ни помаћи хтѣо, да га съ прага гроба нѣговогъ натрагъ повуче — лице е Атилино было безъ икаквогъ знака живота, никакавъ гласъ нѣ се чуо, кои бы тугу нѣгову издао, коя му е у онай часъ душу цепала.

Садъ одъ єданпутъ скочи Хилдерихъ у море и таласи се надъ нѣговомъ главомъ саставе.

„То е было последнѣ, што самъ волио!“ проумла краљ тешко и полако. Цела нѣгова туга у тымъ се рѣчма изражавала. — Онъ погледа у небо изаплаче се. — Атила е проливао прве сузе у животу своѣмъ.

Нѣговъ слуга Одинъ уђе унутра, и зачуђено погледа у плачућегъ краля свогъ.

„Шта ти е краљу и Господару мой? Ты плачешъ?“ запыта га брижљиво.

Као што се лафъ хитро на плећа дивокозе баца, кадъ ова крозь пустыню протрчи, тако скочи Атила на овогъ несрећника, стисне га тако силно за гушу, да Одинъ савъ поцрни у лицу; Атила се пакъ продере громовито: „Тешко теби, несрећниче! ты си видіо да я плачемъ! говори!“

„Господару! — “ замуца Одинъ, но Атила му недаде далъ говорити већъ јоштъ страшнѣ га стисне и повиче:

„Ты си видіо гдѣ Атила плаче! ты си пропао!“

У истомъ тренутку валяо се неерстнй Одинъ у крви својој, мачемъ Атилинимъ прободенъ.

„Нико на свету некъ недозна, да е Атила плакао! нико да недозна, да е Атила био залюбљенъ!“ проговори свирѣпый Атила, краљ Хуна, и забодѣ мачъ свой у корице.

На давъ за тымъ врене се Атила съ войскомъ својомъ изъ Триеста. — Јоштъ више е година изпуњавао онъ Европу страомъ и ужасомъ, докъ у години 453-ћој по Христу неумре.

Хуни положи тѣло свогъ краля у златанъ кивотъ, овај кивотъ у другій сребрнй, а овај опетъ у єданъ гвозденъ. Затимъ га саране, и поубіаю се сви: да нико недозна, гдѣ почива: „бичъ бо жій.“

МРАВИЊИ РАТОВИ.

(прев. изъ Окена).

Прѣмда се чини да међу мравима ништа друго не влада, осимъ любовь, слога и еднакостъ, али се они ипакъ међу собомъ туку и уништаваю кадъ се јакъ на єномъ месту умноже; но они не међу себи замке, не послужую се лукавствомъ и заседама као многе друге насѣкоме, коє више пута и саме незлобне мраве ватаю, већъ у отвореномъ полю и са уредномъ войскомъ єдни на друге нападаю; башъ кадъ и друга насѣкома ватаю, бива то у отвореномъ полю, у јавној борби: У јужнимъ предѣлима нападаю мрави и на саме мишеве и пацове, ал' кодъ насъ ий само мртве глођу и разточаваю, као и скакавце и гуштере, само кадъ ий мртве нађу. Майске бубе, и ђубретаре, највећа су насѣкома, на која жива мрави усуде се покадшто напасти. Оружја мравій єсу, чєлости, мала бодля и киселястй онај отровъ, кои на кожи неку малу црвенъ проузрокує. Само е радина класа кодъ мрави ратоборна, остали сви побѣгну кадъ до боя дође. Они кои бодль немаю, најпре гледе да прогризу кожу, пакъ се онда труде својимъ стражнйимъ тѣломъ да отровъ у рану улію. Ђли непријатељ удаленъ, то се они усправе, узму трбу свой, т. є. стражню часть тѣла свога међу ноге, и тако стискиваюћи га, прскаю отровомъ непријателя, колико годъ далъ могу; тако се често при оваквимъ борбама види надъ мравинякомъ читава нека ниша гдѣ се у висъ диже, одъ самогъ отрова, кои као запаљнй сумпоръ мирише. Мрави се осимъ своју непријателя највише боє другій мравій, и притомъ нису најманњи, најнеопаснји, еръ се нѣи више манњи окембесе о ногама већегъ мрара, и потржући га тамо овамо, недаду му побећи. При њиовимъ борбама мора се човекъ њиовомъ беснуду дивити; пре ће мрави допустити да иймъ се ноге почупаю, него што ће се покорити; често се догађало, да бежећимъ по неколико очупаны глава непријатељскій на ногама висе, безъ да ий се ови ослободити могу, тако су се они јакъ зубма угрили и учпјали. При мравима єднаке величине, обично су они побѣдители кои два наставка долнй части тѣла имаю, еръ они имаю бодљику! као што су н. п. црвени мрави, кои убода остали се мрави одвећъ плаше и клопе. У нашимъ су предѣлима бодљикави мрави они најманњи; већй мрави

ви мањ нападоу изненада, сечају њи горе за тѣло и удаве њи своимъ вилицама; но ако мали раніе примѣте, то одма остале дозову, кои у великимъ гомилама дођу. Коньски мрави изиђу изъ свои градова и дођу до самы врата градова црвени мравій, кои су у полакъ мањи, ал' у много већемъ броју, и врло се храбро боре, ал' обично биваю надвладани, пакъ онда често на педесетъ чеперака далѣ своя обиталишта и градове премѣштају; узимајући све што њимъ е одъ вредности, са собомъ. Узъ путь пошлю они едно одѣленѣ напредъ као предстраже; угледали ово одѣленѣ каквогъ коньскогъ мрва, одма га нападне, едни му се попну на леђа, други око главе и обаспу га отровомъ, и дотле се съ њимъ валяю и премеђу докъ и остали недођу, и заколю га зубма, ал' га са собомъ у робство одведу.

Но ако се желе уредни ратову видити, то треба у шуме ићи, гди црвенкасто-мораста мрави надъ свимъ осталимъ, мнопролазећимъ инсектима владаю, и са себи равнимъ но и изъ други градова непрестано ратују, као што су у средињимъ вѣку вароши сусѣдне по Европи чивиле. По кадшто изиђу у полѣ две гомиле, које на 100 корака една одъ друге удалѣно стану, као две войске, а тако су многобројни да у ширину две стопе земљъ покрію, и у средини се боре, и колю. Хиљадама се поедини међу собомъ боре, и труде се да супарника свогъ зубма живогъ у робство одведу. Право њиово бойно полѣ има три стопе у четвороугљу, и врло яко мирише на мравиню киселину; свуда леже мртви отровомъ покривени, а међу њима се читаве роте узправљено колю, боре и потезаю. Битка починѣ обично између двојце, кои се почну зубма клати, узправе се, да бы угодније еданъ на другогъ отровъ бацати и просипати могли; затимъ падну, и борећи се премеђу се дуго време по пращини докъ напоследку трећій не дође и побѣду нерѣши; но по кадшто притрчи њи више и сечаю се зубма за ноге, тако, да често њи по 6—10 еданъ о другомъ висе. Кадъ ноћ стане приближавати се, повуку се обе войске у своје мравиняке, натрагъ, оставе своје мртве на бойномъ полю, и заробљене поведу са собомъ. Но пре излазка сунца изиђу обе войске опетъ у полѣ и ударе са јошћ већимъ бѣсноломъ една на другу, и онда се ратно полѣ на 6 шуха разшири; око подне већ е побѣдоносна страна слабию на 10 шуха далѣ напредъ потиснула. Тако велика ревностъ и бѣсноло за борбомъ нападне на ња, да њи човекъ може узнемиравати колико оће, безъ да ће се они на њга обазрети. Найчудније е при томъ то, што они у борби еданъ другогъ одма познаду, и што непријатељ одъ пріятеља разликовати знаду. Истина, често јурну еданъ на другогъ са отворенимъ вилицама, по кадшто се и потуку, но како се познаду, да су едногъ рода одма се пусте, и почну се гладити са своимъ мекимъ на носу рожчићима. За време борбе инакъ се сви послови дома свршују, и непрестано едни вуку заробљене кући докъ се други у борбу враћаю и трећи иду у шуму да ране траже. Кадъ удари киша, повуку се обе войске натрагъ, и у томъ случаю клони се обично една одъ друге, и труди се штогодъ далѣ може свой станъ премѣстити.

Другчије се боеви образују међу црвено-морастимъ и црвенимъ мравима. Ови очекују оне у малимъ четама

близу њиовогъ обиталишта, ступаю у густој чети напредъ, и неразставляю се, но поедини нападаю свакогъ непријатеља кои се усудио насамом приближити се. Тај ратъ врло е занимљивъ. Обе войске сакрїю се у заседу и гледе да една другу изненадно нападну. Но кадъ непријатељ почне яко навалљивати и силомъ напредовати, то се съ противне стране пошлю брзо посланицы у мравинякъ за помоћ, и садъ небројне чете отуда јурше на напредуюћегъ непријатеља. Ово се може по кадшто по читаву недељу дана понављати, свакој данъ, између двоју сусѣдни држава, ако ове само еднимъ путемъ у предѣлъ иду, да рану себи траже.

Црвено-мораста мрави као да се и играти умеу. При лепимъ дановима налазе се они гомилама на своимъ мравиняцима, у непрестаномъ двизању, као кадъ вода струи; свакој миче своимъ мекимъ рожчићемъ са чудноватомъ брзиномъ, гладн еданъ другогъ предњимъ ногама тихо по глави, усправе се и почну се рвати, претураю се гризкаю се, безъ да се уеду ил' отровомъ прскаю, и безъ да икаквој вредъ еданъ другомъ нанесу; затимъ се пусте на потрче на другогъ да се и са овимъ исто онако рву и т. д. При осталимъ мравима те се ратоборне игре не налазе. — Такве се гомиле обично налазе на онаквимъ местима; гди доста ране и воде имаю, и гди су каквомъ непреодолимомъ границомъ одъ непријатеља заклоњени.

По кадшто се могу мрави видити на своимъ гнѣздама, гди се непростано окрећу у несвѣстици, и то по 2—3 минута дуго, затимъ потрчи еданъ на другогъ, сечаю се зубма за ноге ил' за мекій онај рожчић, затимъ се одма опетъ пусте и потрче на другогъ. Други се опетъ играю као пси, т. е. узправе се, окрећу се, еданъ другогъ варака, глоцкаю се, беже, јуре се и т. д. По кадшто нападне на њи нека особита болестъ: еръ немогу далѣ управо да иду већ трче непрестано у едномъ кругу, одъ два прста ширине, и обтрче истый кругъ најмањ по хиљаду пута за сатъ, и тако седамъ дана чине, дано и ноћу. По кадшто окусе мало меда кадъ се у тој болести понуде, ал' одма продуже своје трчањ далѣ. Но то само чине поедини. Никаква друга болестъ ње се могла на њима примѣтити.

ДОМАЊИЙ ТЕАТОРЪ.

Дете. Зашто тата, одъ како се нана о ону нашу крушку обесила, непрестано люди долазе те ломе границе одъ оне крушке и носе своимъ кућама?

Отацъ. То су сыне све люди кои имаю зле жене, па ломе границе одъ те крушке, те каламе своје воће.

М Р В И Ц Е.

— Гайдашъ, кои е у сусѣдномъ селу у сватовима свирао, кадъ се већ сви сватови разиђу, и онъ се почашћенъ и винцемъ добро угреанъ будући, съ домаћиномъ опрости и по месечини кући својој натрагъ пође,

оплази иза села на поляни, гди му немили гости, гладни вуцы на сусреть иду, па немаюћи нигди никаквогъ оружја а ни саме бритвице кодъ себе, почне га стра и забуна већ обузимати, незнаюћи чимъ бы се и како одъ зверски непријателя одбранили могао, али му уударедъ као гласъ некій съ неба отрезни разгали, и озари умъ, те брже болъ спопадне гайде своє, надува њ и изъ петнији жила у њи дувати и гласове изводити почне, кое учини, те гладни вуцы утеку кудъ кои, а гайдашъ свираюћи здравъ и читавъ, трезвенъ и весео кући својој дође.

СТРАНЕ НОВОСТИ.

— Изъ Варне одъ 6. Окт. явля еданъ дописатель, као врло важну вѣсть: да ће саюзници јоштъ ове есени одъ стране Молдавіе и Бугарске напасти на Бесарабію. Едина препрека томе могло бы само то бити кадъ бы саюзници у Криму какву битку нагубили. Изъ Варне иду јоште единако трупе у Евпаторію; одакле ће маршалъ Пеллисе сва дала ратованя управљати. Онъ немисли, да Бакчи - Сарай и Симферополь нападне, него е само радъ да Русе одвои, и ако е могуће да и сѣверну страну Севастополя заузме, како бы онда могла флота у пристаниште ући, и по томе онда бы саюзници могли мирно у Севастополю у лепимъ кућама и касарнама презимити. Далъ, французски повелителни ради су да Русе са военомъ вѣштномъ и маневрима изъ Крима изведу, а да се неупуштаю у какву велику битку.

— Трѣстанске новине саобштаваю: да Французи са заробљенимъ Русима врло човечно поступаю. Шта више дозвољено е, те су Грци скупили међъ собомъ знамениту суму новаца, и многи други нуждни и ненуждни потреба, и одвели на островъ кодъ Цариграда гдѣ су заробљени Руси. На томъ острову живе све сами готово Грци; кои су се при предаваню тога дара скупили и сви изъ едногъ гласа викали: „да живи Русія! да живи царъ Александеръ!“ многи међу њима викали су: да живи царъ Никола! — Найстарій рускій офицеръ приміо е те дарове одъ Грка, и пошто имъ е благодарію на томе драговольномъ поклоню, и на указаной одушевлѣности за Русію и цара, опоменуо имъ е и то, да ружно чине, што су тако јавно одушевлѣни противу оны, подъ кимъ стою, и кои имъ дозвољаваю да тако слободно могу своимъ едновѣрнимъ заробљеницима помагати.

— По гласу новина: ние само да у Паризу и у Лондону гладъ почивъ свакоме бригу задавати, него исто тако и у Петербургу и у свой Польской све се већа и већа скупоћа у рани осећа, и на едномъ и на другомъ краю томе е узрокъ овогодшња рђава жетва и рать.

— Еглезке новине изъ Лондона доносе: да се Руси спремаю да Кримъ оставе; међу тимъ друге новине доносе: да Русе неће Кримъ оставити ня онда када бы и Симферополь изгубили.

— Прајске новине саобштаваю ово писмо одъ 1. Окт изъ Потербурга: „Јуче самъ добио писмо изъ Одесе. Пишу ми да 54 хил. войника кодъ Одесе стою. Ова сва войска неће ни одъ какве ползе бити, ако непријатель узхтене да Одесу руши, кое онъ може са великимъ топовима изъ дальине безъ свое штете да учини; али ова войска мора овде стајати, да чува да небы непријателни после бомбарданија навезли се

на суво и Одесу заузеали. Исто тако стою кодъ Николаева 70 хил. безпослени. Непријателни имаюћи у притажанію црно-море, као осе, могу свуда гдѣ годъ хоће по прибрежјама тући. Мы садъ еадъ бы хтели азовска прибрежја бранити, остао бы Прутъ у опасности и обратно. Мы се нечудино нимало овчимъ за насъ штетнимъ догађајима на црномъ мору. Ербо мы смо показали тѣме, да е саюзна флота јача, што се наша флота нигдѣ ние упуштала съ њима у битку. Али чимъ се саюзници удаде одъ морске обале, онда престае то њихово надмоћіе, онда ћемо се са равнимъ силама мерити. Руска земля починѣ текъ иза Перекода, и може бити иза Николаева. На то ми чевамо. Мы како смо се са Еглезина заратили, мы смо врло добро знали, да ће све наше приморске вароши бити спалѣне и разорене. Ово што су садъ саюзници заузеали было бы границе Русіе одъ 1734. год. за време Миниха и Трубецкогъ; али јоштъ струе таласи Дибра и Дона у Азовско и Црно море. — И да Русія неће ни едне стопе землѣ изгубити смчи и заклаѣ се 70 милиона Руса.

— Изъ Одесе одъ 6. Окт. пишу: „Јутросъ рано пробудіо насъ е еданъ страозвитый тресакъ, тай е тресакъ такавъ био да су се сви прозори затресали, и да су се многа врата која су была затворена, отворила. Сви се зачудисмо шта то може бити; но посредствомъ телеграфа дознамо одма да е то лагумъ съ коимъ су Руси разорили Очаковъ. По дальнимъ извѣстіяма извезло се 40 хил. саюзника кодъ Красное и кодъ Каланчака (в сатіи далеко одъ Перекопа). Тамо е такође руска войска подъ Лидерсомъ, и по томъ се сада свакиј частъ очекуе вѣсть о каквой великой битки. Садъ се сва руска пѣшачка войска налази скупљѣна око Николаева и Перекопа. Царъ рускій честе обиази сва утврѣеня која се праве; а ко исто пооди болнице гдѣ се ранѣвници налазе, кое царъ тѣши и дѣли имъ ордене.

О Г Л А С Ъ.

Овымъ позывамъ свакога, кои е муштерія купити кућу мою у Шабцу, на главномъ шору, и на најлѣпшемъ мѣсту налазећу се, а подъ собомъ плацъ и за дубане сходанъ, у ширини одъ 7° — 12° а у дужини одъ 73° хвата притяжаваюћу, — да ми се до 15. Новембра т. г. пріявити изволи, ербо ћу ако ми се до истогъ дана муштерія за ню не появи, да е изъ руке продамъ, онда другоячѣе расположенъ съ њомъ учинити.

Коме буде лакше и угоднѣе, може се и Г Живадину Весовићу Предсѣд. Суда шабачкогъ погодбе ради за исту кућу обратити.

Кућа е иста слободна одъ свакогъ терета.

На Лучин-Данъ 1855. у Бѣограду.

Симеонъ Весовићъ

II. Секретаръ Совѣта.